

Door: Theo Lansloot

9 september 2016, 15:15

Engels verdringt Nederlands als universiteitstaal

Nederlands strak huis-, tuin-en-keukentaaltje?

Engels verdringt het Nederlands als academische taal. Vooral in Nederland, maar stilaan ook in Vlaanderen.

In haar nieuwsbrief nr. 49 van september 2016 wijst de Nederlandse [Stichting Baarle Werkgroep](#) naar het alarmerend bericht dat in het voorjaar verscheen in het toen gloednieuwe Nederlands cultureel tijdschrift *De Nieuwe Merkur*. Hoofdredacteur Sybrand Buve constateert daarin dat bijna alle Nederlandse universiteiten het Nederlands steeds meer tot *lingua non grata* verklaren en dat zonder de grote politieke druk waaraan bijvoorbeeld het Afrikaans aan de universiteiten in Zuid-Afrika blootstaat. Onderwijsmanagers, zo schrijft hij, zijn verwickeld in een intensief proces om zonder overheidsbevel onze taal aan de universiteit geruisloos te liquideren.

Civis Mundi

Op 23 juli kwam ook het Nederlandse tijdschrift voor politieke filosofie en cultuur *Civis Mundi* op dit alarmbelletje van *De Nieuwe Merkur* terug en bestempelde het optreden van de Nederlandse universiteiten als vrijwillige taaleuthanasie. Het blad ging ook dieper in op de redenen van dit gedrag en wel naar aanleiding van de bekendmaking van een recent onderzoeksrapport naar het reilen en zeilen van de Nederlandse Taalunie die door Nederland en Vlaanderen is belast met het onderhouden (zoals de gemeenschappelijke spelling en het groene boekje) en promoten van de Nederlandse taal wereldwijd. De commissie die het rapport opstelde concludeert dat het draagvlak heel smal is geworden. In Vlaanderen leeft daarom de vrees dat het in zichzelf gekeerde Nederland zelfs die unie wil opdoeken. De Vlaamse leden van de Interparlementaire Commissie van de Taalunie, het controleorgaan van de organisatie, hebben begin juni eenparig duidelijk gemaakt dat dit geen optie is. Sinds 2013 was de Vlaming Geert Joris algemeen secretaris. Hij streefde er naar de unie nieuw leven in te blazen, zij het noodgedwongen met minder financiële middelen. In juli 2016 werd hij echter de laan uitgestuurd. De benoeming van een opvolger wordt pas begin 2017 verwacht.

Het artikel van *Civis Mundi* stelt de vraag hoe belangrijk het in stand houden van het Nederlands als cultuurtaal is. Het wijst erop dat vele Nederlanders oordelen dat zij als burgers van een praktisch ingestelde handelsnatie de eigen taal minder hard nodig hebben als middel tot zelfexpressie en symbool van nationale eenheid. Voor hen, zo gaat het blad verder, heeft de eigen taal voornamelijk een instrumentele functie wat ook verklaart ook waarom de Vlaamse strijd voor handhaving van het Nederlands als cultuurtaal in België van Nederlandse zijde zo weinig gesteund is; de verengelsing in Nederland sneller oprukt dan in andere landen in Europa en het belang van het leren van Nederlands door migranten in Nederland jarenlang is veronachtzaamd.

Ondanks de verregerende ontkerkelijking, leeft in Nederland nog steeds een sterk ontwikkeld moreel zelfbewustzijn met als gevolg een sterke neiging de Nederlandse identiteit primair te associëren met bepaalde morele kwaliteiten zoals openheid, vrijheidszin, tolerantie, egalitarisme, overlegcultuur ... Het associëren met feitelijke integratiefactoren als de eigen taal, geschiedenis, stijl van samenleven ... ligt veel minder voor de hand en wordt ook meer in politieke dan in culturele termen ervaren. Dat komt waarschijnlijk mede omdat Nederland eerst als staatsnatie tot ontwikkeling kwam, in tegenstelling tot Vlaanderen dat zich eerst als cultuurnatie heeft ontwikkeld om pas daarna te streven naar politieke zelfbeschikking, en zelfs naar een eigen staat. Het [hele artikel](#) is aanbevolen lectuur.

Opmerkelijk is dat Nederland een van de weinige landen is waarvan de landstaal niet in de grondwet is vastgelegd ondanks verscheidene pogingen daartoe. De laatste dateert van september 2010. De bedoeling is in de grondwet een artikel 23a op te nemen dat bepaalt dat de taal van Nederland het Nederlands is en de wetgever een zorgplicht krijgt voor de bevordering van het gebruik van het Nederlands. De Raad van State vroeg zich af of zo'n grondwettelijke bepaling wel nodig is, maar heeft er zich niet tegen verzet. Vooralsnog is er evenwel van een aanpassing van de grondwet niets in huis gekomen.

Engels als academische taal in Nederland en Vlaanderen

De commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland (CVN) voerde in 2000 een groots opgezet onderzoek naar het gebruik van het Engels aan Nederlandse en Vlaamse hogescholen en universiteiten. In 2007 is die studie overgedaan om de evolutie sedertdien na te gaan.

Vlaanderen en Nederland lijken allebei de deur open te zetten voor het Engels in het hoger onderwijs, zij het met een zeer verschillende gretigheid. Waar Vlaamse universiteiten het Engels zeer doelgericht een beperkte plaats toekennen in de hogere jaren van de opleidingen, lijkt Nederland overstag te gaan met curricula die voor de helft en sommige zelfs volledig, in het Engels worden gedoceerd. In Vlaanderen zet de wet wel een steviger rem op de verengelsing: de bovengrens voor Engelstalige academische opleiding is per decreet vastgelegd op twintig procent van het totale studieaanbod.

In Nederland krijgt het Engels een beperkte plaats in de academische opleiding vanaf het eerste jaar. De percentages (van nul tot twintig) verschillen van instelling tot instelling, maar een gemiddelde van tien procent lijkt de regel te zijn. In de masterjaren stijgt dat aandeel pijlsnel: In Nederland ligt het aandeel van de Engelstalige vakken in de masterjaren ver boven de vijftig procent. Twee instellingen (Delft en Wageningen) bieden zelfs enkel nog Engelstalige opleidingen aan. Vlaamse universiteiten houden de bacheloropleidingen haast volkomen Nederlandstalig. In de masterjaren heeft het Engels zijn plaats verworven, zonder dominant te zijn. Precieze percentages ontbreken voor dit niveau, maar het aantal exclusief Engelstalige masteropleidingen schommelt tussen de tien à vijftien procent. Opvallend is dat vrijwel alle Vlaamse universiteiten dezelfde taalpolitiek lijken te volgen.

Samenwerking Nederland Vlaanderen

Die samenwerking is op 30 mei 2016 31 mei 2016 bezegeld door het zogenaamde 'Damesakkoord' tussen de Nederlandse en Vlaamse ministers van Onderwijs, Jet Bussemaker (PvdA) en Hilde Crevits (CD&V). Het akkoord kwam tegemoet aan de onrust in Vlaanderen over een mogelijke golf van Nederlandse studenten naar hogescholen en universiteiten in Vlaanderen na een hervorming van de studiefinanciering in Nederland. Die golf is er ook gekomen, maar niet in de gevreesde mate. Geacht wordt dat zowat 53.000 Nederlandse jongeren nu studeren aan instellingen voor hoger onderwijs in Vlaanderen, tegenover ruim 4000 Vlaamse in Nederland.

Het akkoord garandeert ook de toegang van Vlaamse kinderen tot de ruim 200 Nederlandse scholen in het buitenland. Beide ministers gaan hiervoor nauwer samenwerken. Vlaanderen krijgt een zitje in het bestuur van de stichting Nederlands Onderwijs Buitenland (NOB) die deze scholen beheert. Verder bevat het akkoord afspraken over onder andere de uitwisseling van informatie, het in de gaten houden van de studentenmobiliteit en de digitalisering van onderwijs.

Het zwijgt echter in alle talen over het verdringen door het Engels van Nederlands als academische taal vooral in Nederland maar stilaan ook in Vlaanderen. Een gemiste kans waaraan hopelijk spoedig wat wordt aan gedaan. In de sectoren die de komende jaren het meest bepalend voor de verdere maatschappelijke ontwikkeling zullen zijn, wetenschap, technologie en economie (het zogenaamde WTE-complex), gaat het Nederlands tegenover het Engels als universiteitstaal onmiskenbaar achteruit. Even reëel is echter dat eens een taal niet langer academisch wordt gebruikt, zij uiteindelijk tot een huis -tuin -en keukentaaltje dreigt te verworden. Is het dat wat wij willen?